

sát), 2. a polcost (a könyvespolcokkal felszerelt bibliobuszban a letéti felelősök vagy az olvasók maguk válogatnak), 3. a letéti felelősök szabad válogatását a központi raktárban. Az építésznek sikerült biztosítania a lehetőséget a háromféle forgalom minél simább lebonyolítására.

A kétszintes - a földszintes épületből kissé kiemelkedő - raktári tömböt egyik oldalról a szolgálati helyiségek (a könyvtárvezető, a könyvtárosok, a titkárnő szobái, reparációs helyiség), másik oldalról a szállítmányok összeállítására szolgáló kezelőhelyiség, valamint a három bibliobuszt befogadó garázs határolják.

Az alagsorban a fotomásoló és sokszorosító helyiségen, valamint a mellék-helyiségeken (mosdók, káctn, kazánház, lomtár) kívül még speciális rendeltetésű termet is berendeztek. Az egyik az un. tanulmányi kölcsönző. Rendeltetése kettős: egyrészt itt gyűjtik össze a főleg diákok által kért s a bibliobuszos letéti kölcsönzésen kívül forgalmazott tankönyveket, másrészt megfelelő irodalmat és helybenolvasási lehetőségeket biztosítanak Lyon és környéke helytörténetének tanulmányozására. A másik szoba, a lemeztár is több célt szolgál. A hangfelvételeken kívül képzőművészeti könyvanyagot is tartanak itt a helyben olvasók számára, amellet ebben a helyiségben rendezik a különböző összejöveteleket: a lemezhallgatást, a letéti felelősök instrualását, a könyvtári tanács és a könyvtár barátainak társasága üléseit. Mint látjuk, ebben a két alagsori helyiségben nem szorosan feladatkörébe tartozó funkciók ellátását is vállalja a központi kölcsönző könyvtár.

A vezető könyvtárosnő, C. Bernard fényképekkel, alaprajzokkal is illusztrált - cikkét az építész, B. Brusson műszaki jegyzetel egészítik ki.
Bulletin des Bibliothèques de France.
12. a. 1967. 9/10.no. 339-343.p. Illusztr.

MODERN MŰVÉSZI KÖNYVEK A VIDÉKI VÁROSI KÖNYVTÁRAKBAN

Jacques Guignard tanulmánya egy speciális kiadványtípus: a modern művészeti könyv - művészeti illusztrációl, esetleg művészeti kötése révén bibliofil értékű könyv - szempontjából vizsgálja a francia vidéki városi könyvtárak állományát. Erre a felmérésre az adott alkalmat, hogy Frédéric Sabatier d'Espeyran kiváló könyvgyűjtő Montpellier városi könyvtárára hagyta felbecsülhetetlen értékű bibliofil gyűjteményét.

A 40 évvel ezelőtt készült áttekintés (Neveux, Pol - Dacier, Émile: Richesses des bibliothèques provinciales de France) alig tesz említést modern művészeti könyvekről. Pedig nehéz elképzelni, hogy az akkori könyvtárosok, az ősrnyomatványok és régi illusztrált könyvek mellett, meg sem említették volna a

könyvtárakban található modern bibliofil kiadványokat. Valószínűbb, hogy a városi könyvtárak szűkös anyagi keretei nem tették lehetővé e drága művek beszerzését. A XIX. század óta adományok és hagyatékok révén kerültek a könyvtárakba bibliofil értékű könyvek. A tekintélyes nagy bibliofilek között alig akad olyan, aki városa könyvtárára hagyta gyűjteményét. S mivel az amatőr műgyűjtők ráadásul általában óvatosak a művészeti forradalmak, új mozgalmak termékeinek megszerzésében, érthető, hogy a városi könyvtárak ebben a korszakban nem igen jutottak hozzá a kor művészi könyveihez. A nyilvános könyvtárak közül csak a Bibliothèque Nationale és a nagy párizsi könyvtárak kaptak e könyvekből, a kötelespéldány-beszolgáltatás révén.

A helyzet azóta lényegesen megváltozott. Természetesen más gondjuk is van a városi könyvtárosoknak, mint a ritka és drága könyvek beszerzése. Viszont a szép könyvek, a francia nemzet alkotóerejének ezek a reprezentatív termékei, nem maradhatnak az amatőrök szűk körének privilégiuma. Sok európai ország és az USA nagy könyvtárai komoly erőfeszítéseket tesznek megszerzésükre. Minden franciának joga van hozzá, hogy ezeket a könyveket – akárcsak a nagy festők alkotásait a vidéki múzeumokban – saját városában tanulmányozhassa.

Az Országos Könyvtári Igazgatóság megértette ezt, és sok szép könyvet küldött 1951 és 1964 között, meglehetősen szabályos időközökben, a vidéki városi könyvtáraknak. Maguk a könyvtárosok is megtesznek minden tőlük telhetőt a szép könyvek beszerzéséért. Egyes könyvtárak a háborús károk helyreállítására, régi, ritka könyvek pótlására kapott összegből takarékoskodták ki az erre fordítható pénzt. Másutt a helyi bibliofil-társaságban való tagság révén igyekeznek megszerezni a bibliofil értékű könyveket. S végül ott vannak megint csak az adományok, hagyatékok. Az adományozók közt társaságok, múzeumok, magánosok (néhány nagy művész is) találhatóak.

A gyakran igen értékes hagyatékok közt különleges jelentőségu a fent említett, Frédéric Sabatier d'Espeyran-féle gyűjtemény.

A Montpellier-i családból származó, de Párizsban élt Sabatier d'Espeyran mint diplomata sokat utazott, s vagy 20 párizsi bibliofil-társaságnak volt a tagja. Tudta, hogy Montpellier városi könyvtárában sok az értékes régi könyv, de kevés az újabb művészi könyv. Elhatározta tehát, hogy erre a könyvtárra hagyja bibliofil gyűjteményét, amelyet 1927-ben kezdett el kialakítani, s amelyet haláláig (1965) gyarapított. A nagy gonddal összeállított katalógus – F. Mourgue-Moline munkája – hű tükre ennek a tervszerű gyűjtő tevékenységnek, az adományozó eklektikus izlésének, s egyúttal kitünő munkaeszköz is. A 659 tételből álló katalógus középső fejezete regisztrálja a gyűjtemény zomét

kitevő "Modern illusztrált könyvek"-et. Ez a nagy műveltségű bibliofil ismerete és tervszerűen gyűjtötte kora (a XIX. század vége és a XX. század) minden jelentős művészi irányának illusztrációs termékeit, még azokat is, amelyek nem feleltek meg saját, inkább klasszikusnak mondható ízlésének. Igyekezett beszerezni a különleges bibliofil papíron, pompás kötésben készült példányokat, bibliofil sorozatokat. Sok olyan mű megtalálható gyűjteményében, amely a Bibliothèque Nationale-ban sincs meg, vagy legalábbis nem ilyen értékes példányban. Joggal mondta Étienne Dennery, a Bibliothèque Nationale igazgatója, a gyűjtemény Montpellier-i kiállításának megnyitásán, hogy aki ezután a modern művészi könyvet akarja tanulmányozni, annak Montpellier-be kell zárandokolnia.

A szerző úgy látta, hogy ideje felmérni a vidéki városi könyvtárak ilyen jellegű állományát. A Könyvtári Igazgatóság tanácsára kérdőívet küldött szét a kiemelt és az I. kategóriájú könyvtáraknak, tehát lényegében azoknak, amelyeknek zöme a francia forradalom után elkobzott kolostori könyvtárak alapján szerveződött meg és gazdag régi állománnyal rendelkezik. Az igen részletes és precíz válaszok valamennyi adatát természetesen nem sorolhatja fel e tanulmányban. Elvben általában csak olyan könyveket emlit, amelyeket eredeti grafikai eljárással illusztráltak, s amelyekből 350 példánynál több nem készült.

A tanulmány I. hosszabb fejezetében (Az illusztrált könyvek) a cikkíró áttekinté a XIX. század vége (kb. 1880) óta felmerült jelentősebb művészeti, grafikai irányzatokat és képviselőiket, s megemlíti, hogy kiemelkedő alkotásaik mely könyvtárakban vannak meg. A rövidebb II. fejezetben (A kötések) megállapítja, hogy a könyvkötés, ez a jellegzetesen francia művészet, nincs méltón képviselve a vidéki városi könyvtárakban. Amit az illusztrált könyvek beszerzésével kapcsolatban nehézségként említett, fokozottan áll a művészi kötésű könyvekre. A felmérésben mégis sok remek kötésről tud beszámolni, történeti áttekintés keretében. A romantikus kor viszonylag szegényebb kötéstermékei után a művészi kötés fellendülése, a modern kötésművészet megszületése az 1880-as évek tájára tehető. Marius Michel volt az, aki kimondta: a művészi kötésnek alkalmazkodnia kell a könyv szövegéhez. Pierre Legrain, az I. világháború alatt, a végletekig fejlesztette Michel eszméit, Szerinte a kötésnek - bár önmagában is művészi tárgy - egyetlen egységet kell képeznie az egész könyvvel, mégpedig nemcsak a szöveggel, hanem az illusztrációkkal is, mind a kötéshez felhasznált anyagok, mind a dekoráció tekintetében.

Mindezekből kitünik, hogy a szép modern könyvek gazdagon vannak képviselve e könyvtárakban. Másrészt azt is meg kell állapítani, hogy sok olyan könyvtár, amely gazdag régi könyvekben, csaknem teljesen nélkülözi a modern művészi könyveket, de még ahol vannak is ilyen gyűjtemények, azok sem elég-

g e összefüggőek, folyamatosak. A Könyvtári Igazgatóság céltudatos elvek szerint igyekszik szétosztani a szép könyveket, tekintetbe véve a helyi tradíciókat is, de elsősorban a hiányos sorozatok kiegészítésére törekszik. Az adományok, hagyatékok az illető bibliofil, amatőr egyéni  lz s t tükrözik. Ezért olyan kivételes jelentőségű Sabatier d'Espeyran gy jtem nye.

Mármost ami magukat a könyvtárosokat illeti,  k többnyire ahhoz az arany-szabályhoz tartják magukat, hogy a "jó" könyv elsősorban jó szöveget jelent. A szép könyvek beszerzésében főként a helyismereti, helytörténeti szempontokat követik: olyan szerzők illusztrált műveit vagy olyan művész által illusztrált könyveket igyekeznek beszerezni, akiknek k z ik van az illető város-hoz (pl. Villon-t Rouenban, Dufyt Nimes-ben és Rouenban, Matisse-t Aix-en-Provence-ban és Nice-ben stb.) De olyan könyvtárosok is akadnak, akik -  glen helyesen - igyekeznek képet adni gyűjteményükben az 1880, de különösen 1930 óta felmerült k l nbz  könyvművészeti irányzatokról, vagy pedig - s ezt sem lehet k rkoztatni - korunk  jlt  könyvművészeti törekvéseiről. Végül egyes könyvtárak igyekeztek beszerezni a k nyvillusztr l s k l nbz  technikai eljárásait (a fametsz st, r zmetsz st, k nyomatot) képviselő műveket, már csak azért is, hogy a Könyvtári Igazgatóság által rájuk bizott k nyvt rosgy kornokok gazdag szemléltető anyagot találjanak.

Gyaraplt  munkájuk a rendelkezésre álló bibliográfiák, referenzkiadv nyok tanulmányozásán alapszik. De ez nem  l g. Időnként felkeresik a nagy p rlzsi könyvkereskedőket, akik egyr sztt maguk is publikálnak bibliofil könyveket, m sr sztt árengedményt adnak annak a vidéki könyvkereskedőnek, akinél a könyvtár beszerzéseit lebonyolthatja.

Végül sok vidéki könyvtáros  l azzal a lehetőséggel, hogy könyvtárában helyet biztosltson a Comité National du Livre Fran ais által rendezett ki lllt soknak. A saját művészeti k nyvgy jtem nyvel rendelkezt  könyvtárak természetesen maguk is rendeznek ki lllt st. Hasznos ez nemcsak a közönség, hanem a hatóságok nevelése szempontjából is: r ir nyltja figyelm ket a szép könyvek beszerzésének fontosságára.

A cikk végül Pol Neveux-t idézi, a vidéki francia könyvtárak régi állományának gazdagságáról mondott szavait az újabb művészeti könyvekre is kiterjesztve: "Aki ezeket a könyvtárakat nem ismeri, annak nagyon hiányos képe van Franciaországról."

Bulletin des Biblioth ques de France.
12.a. 1967. 12.no. 427-453.p.